

erdiko kaiera

Musika

Akordeak ahaztu(arazi)tako oroimenari

Azken hamarkadan ugariak izan dira Guda Zibila eta haren biktimak aitzakia hartuta argitaratu diren lan musikalak. Urteetan ahanzturan izan diren “galtzaileei” oraindik aitorpena zor bazaie ere, Barricadako Enrique Villarealek (‘El Drogas’) dioen bezala “omenaldia guk gure buruei egingo diegu, gertatutakoa ezagututakoan gure kriterioa osatzen dugunean”.

Urte haietan gertatutakoa kontatzeko etorri dira sorkuntza hauek, eskolan eman ez dizkiguten historia klaseak entzuleari emateko.

LANDER MUÑAGORRI

ARMA BAT GEHIAGO, horixe bihurtzen da musika gerretan. Etsaiaren balak buru gainetik dantzan igarotzen direnean, soldaduak dantzan jartzeko ez, motibatzeako arma boteretsua da. Hala izan da, eta gisa berean jarraitzen du gaur egun ere. Irakeko gerr(et)an Johnny ikusi dugu telebistaz heavy metala entzun bitartean ‘pepinoak’ jaurtitzen; eta ikusi, baita ere, 1936ko Guda

Joseba Tapiaren Agur Intxorta maite diskoko azalean argitaratu zen beheko argazkia: gudariak lubakian, soinu txikia lagun.

Zibileko argazkietan, lubakiaren eta adiskideen fusilen babesean, trikitalariak euskal gudariak animatzen.

Trikitalari-gudarien argazkiok, izan ziren Joseba Tapia *Agur Intxorta maite, 1936-37 gudako kantuek* (Gaztelupeko Hotsak, 2001) diskoa egitera bultzatu zutenak. Garai hartako guda kantak biltzen eta ikertzen aritu ostean argitaratuta-

ko lana izan zen, ordura arte plazartu eta egungo gizarteari transmititu gabeak. “Gezurra badirudi ere, azken gerratik ez da *Eusko Gudariak* kanta besterik iritsi”, zioen diskoa aurkezten jardun zuen garaian. Mugarria jarri zuen Tapiak, ostera Euskal Herriko panorama musikalean hainbat taldek hartu baitute gai bera diskoak eta abestiak sortzeko. Lehenagotik gerrari buruzko lanik egon bazegoen arren, azken urte hauetan nabarmena izan da gorakada. 1936ko gudak, eta guda osteko errepresio frankistak zeresana –eta zer kantatua– ematen baitu oraindik ere.

2000ko hamarkadan zehar Guda Zibileko “galtzaileen” inguruan lan ugari plazaratu dira. Horien artean aipa genitzake esaterako, Bide Ertzean-en *Non dira* (Gaztelupeko Hotsak, 2006), Barricadaren *La tierra está sorda* (Dro, 2009) edota Ahaztuak 1936-1977 elkarteak argitaratutako hiru bildumak: *Oroitzapenerako kantak – Canciones para la memoria I, II, III* (2007, 2008, 2009).

Abiapuntu ezberdinak

Loraldi moduko bat gertatzen ari dela esan daiteke, hortaz. Pixkanaka, eta gelditu gabe zabaltzen ari den lore-begia. “Ezjakintasun handia zegoen gaiaren inguruan, bereziki gure belaunaldikoen artean” azaldu du Imanol Ubeda Bide Ertzean taldeko kideak. Eta ezjakintasunari jakinmina gehitzen bazaio, sormena dator; eta kanta berriak.

Hala gertatu da behinik behin Bide Ertzean eta Barricadaren kasuan. Etxean garai hartako desagertuak dauzkate tolosarrek, eta haien nondik norakoak jakin nahiak bultzatu zituen Guda Zibilaren gaia aztertzen hastera. “Liburuetan piztu zitzaigun jakinmina, eta konturatu orduko barruan pilatzen zitzaizkigun galderentzat erantzun bila genbiltzan” dio Ubedak.

Barricada talde iruindarrak berriz, *La tierra está sorda* diskoaren liburuxkan onartzen du lan hori egiterakoan “gaiak geneukan ezjakintasuna onartzetik” hasi zirela. Orain askoz gehiago dakite; diskoaren liburuxka esku artean hartzea besterik ez dago. Dokumentazio zabala bildu ostean, gerrari buruzko kezka sortzeko atximurra izan nahi du disko-liburuak *Drogas*-en hitzetan.

Bestelakoa da Fermin Balentzia abeslariaren kasua. Nafar hau 1970. hamarkada hasieratik ari da gai hauei buruz kantuan,

Goitik behera, Bide Ertzean-en *Non dira?*, Barricadaren *La tierra está sorda* eta Ahaztuak elkarteak kaleraturiko *Oroitzapenerako kantak*-en hirugarren bilduma.

“Ezjakintasun handia zegoen 36ko gerraren inguruan, bereziki gure belaunaldikoen artean”

IMANOL UBEDA

protesta-kantaren garaitik gaur arte. “Frankismoak utzi dizkigun ondorengotza batzuk oraindik hor daude, erregearendik hasita. Eta nik hori guztia ikusi, eta ezetz diot. Horregatik historia hasieratik k(o)antatu nahi dut”. Balentziak bere abestietan frankismoko biktimak aldarrikatzeaz gain, “euren ideiak errebindikatzen ditut, borrokatu zuten guztiarengatik abesten dut”. 30 urte daramatza Francoren biktimak gogora ekartzen, baina ez du diskorik grabatu. Herriz herri jardun du bere mezua zabaltzen.

Helmuga berbera

Musikari bakoitzak bere bidea egin du; denak iritsi dira, ordea, helmuga berbera. Baina zergatik eman da orain loraldi hau? Gaiak interesa dauka, Fermin Balentziak eta *Drogas*-ek onartzen duten bezala, baina zergatik berebiziko interes hori garai hauetan eta ez lehenago?

2004. urtean Espainiako Gobernuak Memoria Historikoaren Lege Egitasmoarekin hasi zen bueltaka, zeresan eta kritika ugari jaso duena. “Gure ustez, alderdi sozialista lege horrekin hasi zen popularrengandik banantzeko eta eurak desgastatzeko asmoarekin. Ez zuten marketin politikotik harago begiratu” dio Ahaztuak elkarteke bozeramaile Martxelo Alvarezek. Balentziaren hitzetan “sendatu gabe, zauria garbitu nahi izan zuten”.

Era batera edo bestera, Guda Zibilaren eta “galtzaileen” inguruan mintzatzen hasi ziren hedabideak, eta gaia eztabaida publikoaren plazara irten da. “Urte haie-tan gertatu zenaren inguruko interesa bultzatzen duen ekimen oro ongi-etorria izango da beti” dio *Drogas*-ek. “Memoria Historikoaren Legea hankamotz geratzen baita, baina elkarte memorialisten ekitaldi eta erribindikazioak ugaritzea ekarri du, gutxienez”.

Balentziaren irudiko “orain arte gaiak hitz egin ez bada, izan da ‘galtzaileak’ ixilik egon direlako”. Alvarezek dioenez “musikan gainontzeko esparruetan bezala, orain hasi da, batez ere, gai horri buruz mintzatzeko”. Baina 1936ko gerraz badauzkagu Euskal Herrian argitaratu ziren liburu ugari. Adibidez, *Navarra 1936, de la esperanza al terror* (Altaffaylla, 1986) edota *Espainiako Gerra Zibila Euskal Herrian* (J. Chueca, L. Fernandez, Egunkaria, 1997).

